

Магістр 1 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЛЬ ДІЛОВОЇ РОЗВІДКИ В БІЗНЕСІ

Анотація. Розглянуто особливості ділової розвідки та визначення її ролі у бізнесі в сучасних умовах господарювання, що відрізняються нестабільністю та високою різноманітністю діючих загроз.

Аннотация. Рассмотрены особенности деловой разведки и определения ее роли в бизнесе в современных условиях ведения хозяйства, которые отличаются нестабильностью и высоким разнообразием действующих угроз.

Annotation. The features of business secret service and determination of her role are considered in business in the modern terms of manage, that differ in instability and high variety of operating threats.

Ключові слова: ділова розвідка, інформаційна безпека, промислове шпигунство, бізнес, перевірка інформації, конкуренти.

На сьогоднішній день ділова розвідка – складова частина корпоративної культури ведення сучасного бізнесу. Для виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби першочергову роль починає відігравати розвідка намірів конкурентів, вивчення основних тенденцій бізнесу, аналіз можливих ризиків тощо. Тому ділова розвідка виконує важливу роль у сучасному розвитку бізнесу.

Проблемою конкурентної розвідки займається все більше і більше науковців. Найбільш вагомий внесок в її розвиток зробили такі відомі українські та російські вчені, як: Пригунов П. Я., Соснін А. С., Мінаєв Г. О., Ярочкін В. І., Ющук Є. Л., Ліндер І. Б. та ін. Однак це питання потребує подальшого розгляду.

Мета дослідження полягає в узагальненні особливостей та обґрунтуванні важливої ролі ділової розвідки в бізнесі з метою підвищення його конкурентних переваг.

Завдання дослідження: визначити поняття ділової розвідки, її особливості та обґрунтувати роль, яку ділова розвідка відіграє в сучасному бізнесі.

Об'єктом дослідження є ділова розвідка в бізнесі.

Предмет дослідження – особливості, методи та інструменти ділової розвідки на підприємстві.

Будь-який підприємець зацікавлений в отриманні якихось відомостей про конкурентів. Легальні способи отримання таких даних прийнято називати конкурентною розвідкою. Вона включає аналіз публікацій, звітів та інших відкритих джерел інформації; аналіз маркетингових досліджень. Закон не забороняє проведення спостереження, опитувань, наведення довідок, фото- і відеозйомок.

У США та країнах Європи прийнято розрізняти конкурентну розвідку (competitive intelligence; в Україні також можна зустріти назви "ділова розвідка", "бізнес-розвідка") і промислове шпигунство. Відмінність полягає в строгому дотриманні закону в першому випадку та порушеннях кримінального, авторського чи будь-якого іншого права – у другому [1, с. 13].

Під діловою розвідкою (прямий переклад з англійської – *business intelligence*) у світі розуміється збір і аналіз відомостей про партнерів і конкурентів [1, с. 15]. Батьківщиною сучасної ділової розвідки є Європа – саме тут у XIX ст. були видані перші підручники, що описують алгоритми збору та аналізу інформації. Мета ділової розвідки полягає в тому, щоб виявити реальний стан справ у корпораціях, визначити сильні і слабкі сторони їх бізнесу. Діловою розвідкою займаються банки, інвестиційні, аудиторські, дослідницькі, консалтингові компанії, рейтингові агентства. Одні роблять це на користь власного бізнесу, інші – за завданням клієнтів. Фактично будь-яке маркетингове дослідження містить елементи ділової розвідки.

Методів ділової розвідки дуже багато. Людині, яка не знайома з ними, вони представляються як заборонені. Проте базові методи засновані на логіці і зборі легальних даних. А ось методи збору інформації відрізняються кардинально: це і діалог із співробітниками фірми конкурента, і бесіда по телефону з менеджерами, і резюме співробітників, й Інтернет. Частина методів заснована на спостереженні, яке в дослідженні конкурентів широко застосовується.

Використання методів і технологій розвідки дозволяє успішно здійснювати прогноз кризових явищ у бізнесі, тобто реалізувати функцію раннього попередження кризи. Це дозволяє розробити запобіжні засоби і знизити вірогідність настання кризи, провести його локалізацію або зменшити можливий збиток. Крім того, знання про майбутню кризу можуть бути використані на користь зміцнення свого становища або ослаблення конкурента [2, с. 25].

На сьогоднішній день роль ефективно організованої ділової розвідки посилюється. Чимала складність полягає в отриманні правильного усвідомлення не тільки зовнішньої обстановки, але й внутрішнього середовища компанії. Не секрет, що досить часто менеджери, бажаючи показати свою діяльність у кращому світлі перед вищим керівництвом або власниками підприємства, а іноді й просто прикриваючи свої помилки, прикрашають або фальсифікують дані управління, що поступають у вищий ешелон. Це приводить до ухвалення неоптимальних рішень, які можуть завдати збитки бізнесу. Завданням ділової розвідки є перевірка інформації і виключення подібних ситуацій [3].

Завдання збору та обробки актуальної і достовірної інформації вимагає наявності оновлюваних інформаційних ресурсів. А отже, виникає потреба в сучасних технічних засобах і наявності програмного забезпечення, яке дозволить не тільки збирати і зберігати дані з різних джерел, але й вести пошук по інформаційних масивах, використовуючи різні критерії. Для адекватної обробки отриманих даних і формування обґрунтованих висновків і прогнозів необхідні висококваліфіковані фахівці-аналітики.

Важливо відзначити, що в середині 1990-х років ділова розвідка в Україні займала достатньо скромне місце. Але останніми роками вона стає одним із найважливіших видів діяльності для забезпечення нормального функціонування бізнесу. Ця тенденція безпосередньо не пов'язана з кризою 1998 року, коли багато фірм, що спеціалізуються в області безпеки бізнесу, почали виявляти зацікавленість в інформаційно-аналітичній роботі, відзначаючи в ній стійку перспективу. Головне те, що український бізнес стає цивілізованішим,

дотримується етичних норм. До того ж, посилюється роль державних органів влади в боротьбі з криміналом [4].

На сьогодні ділова розвідка в Україні є особливим напрямом консалтингу у сфері безпеки. Далеко не всі організації цього ринку володіють професіоналізмом, знанням технологій і методів, мають інформацію, достатню для проведення ефективної ділової розвідки і задоволення потреб заказчика.

Водночас необхідно пам'ятати, що ділова розвідка, крім всього, має суспільно-корисний характер, оскільки допомагає бізнесу – як українському, так і зарубіжному – розвиватися, вдосконалюватися, йти в регіони. Очевидно, що в найближчому майбутньому, коли бізнес стане більш професіональним, конкурентним і цивілізованим, ділова розвідка вже розглядатиметься як необхідна умова забезпечення стратегічної стійкості, конкурентоспроможності та економічної безпеки організації [5].

Реальний світ української ділової розвідки, не кажучи про промислове шпигунство, досліджено не повною мірою. Більш-менш точне число випадків порушення чинного законодавства при зборі конфіденційної інформації назвати ніхто не зможе. Тим більше, неможливо гарантувати ймовірність покарання за це. Усі сторони цього виду діяльності: законодавче забезпечення, етика, теорія і практика – в Україні поки знаходяться на стадії становлення. Імовірно, рано чи пізно служби збору комерційної інформації в нашій країні почнуть працювати за західним зразком, який передбачає зокрема, що "агент" використовує тільки законні методи і обов'язково подається і партнерам, і конкурентам фірми як співробітник відділу ділової розвідки. В Україні це поки неможливо.

Ділова розвідка сьогодні є невід'ємною частиною бізнесу як на заході, так і в нас. При цьому рівень її впливу зростає з року в рік і вдосконалюється, виходячи зі зростання інформаційних технологій і засобів їх застосування. Тому для того, щоб займатися успішним бізнесом, недостатньо забезпечити суто фізичний захист і охорону. Побудова надійної системи захисту інформації – справа складна і дорога. Однак за цим – майбутнє цивілізованого бізнесу.

Наук. керівн. Ріпка Д. О.

Література: 1. Брединський А. Промислове шпигунство / Брединський А. // Торгово-промислові відомості. – 2004. – № 5. 2. Скрипник Ф. Економічне шпигунство і розвідка / Скрипник Ф. // Фінансовий директор. – 2003. – № 4. 3. Сайт Ющука Євгенія Леонідовича. Конкурентна розвідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ci-razvedka.ru/>. 4. Сайт Пилипенка Андрія Анатолійовича. Конкурентна розвідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aapl.ho.ua>. 5. Кузнецов С. Парадокси конкурентної розвідки [Електронний ресурс] / Кузнецов С. // Бізнес-розвідка. – 2007. – № 4. – С. 19. – Режим доступу : <http://www.amulet.ru/articles/2006/04/>. 6. Інформаційний менеджмент: нові технології [Електронний ресурс] // Бізнес-розвідка. – 2006. – № 7. – С. 14. – Режим доступу : <http://www.amulet.ru/articles/2006/07/>.